

ZVONČEK

LIST S PODOBAMI ZA
SLOVENSKO MLADINO

Št.
11.

Leto
X.

VSEBINA:

1. Dragica v cerkvi. <i>Jos. Vandot.</i> Pesem	241
2. Kaj nam je pripovedoval naš dedek. <i>A. Pesek.</i> Povest	242
3. Kako poslušajo Drobantovi „Slaboto“! Podoba	244
4. Nanika. <i>Janko Legat.</i> Povest s podobo	245
5. Zvonovi o Vseh svetih. <i>Dušana.</i> Povest	247
6. Povest o mehurčkih. <i>Ivo Trošt.</i> Povest s podobo	249
7. Kako je Jurij odkril nekaj že davno znanega. <i>Julij Nardin.</i> Poučni spis	254
8. Basni. <i>Fr. Jordan.</i> Basni s podobo	258
9. Jesensko jutro. <i>Jos. Vandot.</i> Pesem	260
10. Pouk in zabava. Demant. <i>Ljubomil Vidmajer.</i> — Najdražja dežela na svetu. — Hude posledice pijanosti. — Še neznani deli sveta. — Kako brzo letajo ptice. — Rešitev. — Kotiček gospoda Doropoljskega	261

Cenjenim naročnikom!

Vse p. n. naročnike, ki so na dolgu **letošnje** naročnino, prosimo vljudno, da nam jo pošljejo.

Vsem onim naročnikom pa, ki so z naročnino na dolgu še za dve leti, bomo ustavili list s prihodnjo številko, ako do tistega časa ne poravnajo svojega dolga.

Leto se bliža koncu! — Prosimo, poravnajte takoj naročnino! — Storite nam uslugo ter pridobite „Zvončku“ vsak vsaj enega novega naročnika! — Čim več bo plačujočih naročnikov, tem lepši bo naš list! — Torej vsi — na delo!

Upravništvo.

„Zvonček“ izhaja 1. dne vsakega meseca ter stane vse leto 5 K, pol leta 2 K 50 h, četrť leta 1 K 25 h.

Izdajatelj, upravnik in odgovoren urednik: **Luka Jelenc**, učitelj v Ljubljani, Rimska cesta št. 7.

Rokopise je pošiljati na naslov: **Engelbert Gangl**, učitelj v Idriji.

ZVONČEK

LIST'S PODO
BAMI ZA:::
SLOVENSKO
MLADINO:::

Štev. 11.

V Ljubljani, 1. listopada 1909.

Leto X.

Dragica v cerkvi.

Res v cerkvi lepó je naši,
ko večna luč samo brli!
V kotičku tam svetnica Neža,
v naročju pa ji jagnje spi.

A tožno lice je svetnice,
ko zre na jagnje ji oko —
vsak dan klečim pri nji samotna
in prosim jo lepó tako:

„Saj dobro vem, svetnica Neža,
zakaj na jagnje tožno zreš:
Glej, zima že prihaja mrzla,
kam z nežnim jagnjetom — ne veš.

Kje našlo bo kotiček topel?
Kdo mu zavetje tiho da?
Ah, kdo bo jagnje ljubil belo,
kot ti ga ljubiš iz srca?

In drugega plačila nočem,
o, zlata, sveta Neža ti,
kot da otožno tvoje lice
enkrat se meni nasmeji . . .“

O, čuj me, zlata, sveta Neža,
usliši prošnjo mojo zdaj:
Le nagni se dobrotno k meni,
v naročje moje jagnje daj!

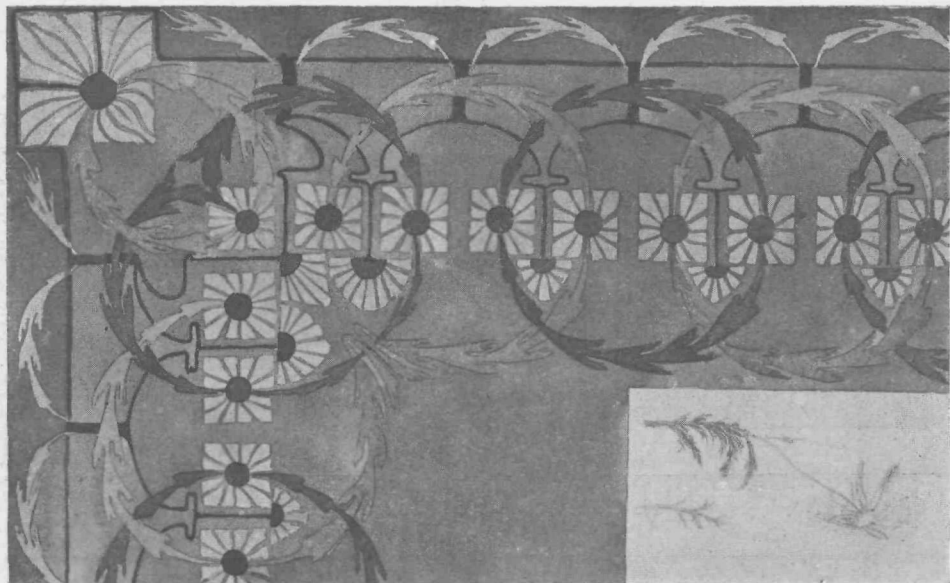
Ponesem ga domov . . . V naročju
kot ti ga jaz nosila bom,
pred zimo, tetko mrzlo našo,
lepó ga jaz branila bom.

Lep domek bo imelo jagnje,
najlepši domek sred sveta;
saj ljubi Dragica ga mala,
kot ti ga ljubiš iz srca.

Spomladi, ko vzcetejo rože,
pod oknom ptice zapoje,
prinesem spet nazaj ti jagnje,
v naročje dam ti ga mehkó.

Jos. Vandot.

Iz risb idrijskih realcev.

Kaj nam je pripovedoval naš dedek.

Piše A. Pesek.

1. Slabota.

(Konec.)

XIV.

rez nekoliko časa vstane nevesta in potrka z nožem ob kupico, da je zazvenelo po dvorani. Vsi gostje so namah utihnili, pozorno gledali cesarično ter radovedno pričakovali, kaj jim pove. Mnogi so mislili, da bo nevesta govorila pozdrav in napitnico novодоšlemu gostu, v cesarjeviča preoblečenemu Slaboti, a cesarična ni napravila napitnice. Držala se je resno, in na licu se ji je čitala globoka žalost, ki je vse osupnila. S potrtem glasom je izpregovorila: „Preljubi gostje! Vprašala vas bom za svet v jako važni, v jako kočljivi zadevi ter vas prosim, da mi odkrito odgovorite.“

„Seveda, seveda bomo, le govorite, prosimo!“ so zatrjevali gostje, in cesarična-nevesta je nadaljevala: „Imela sem zlato škrinjico z zlatim ključem, pa sem, žal, ključek izgubila. Iskala sem ga in iskala ter našla grd zarjavel ključek in ker ni bilo drugega, sem ga pobrala in shranila. Sedaj sem pa našla zlati ključek in — dragi gostje — razsodite, katerega naj shranim: ali zarjavelega ali zlatega.“

In vsi so se oglasili, češ, da naj shrani seveda zlatega.

„Kar sem vam povedala o škrinjici in ključu,“ je dejala nato nevesta, „je le primera. Pravo reč pa vam povem sedaj.“

Odkašljala se je lahko; poznalo se ji je, da je v zadregi, in polile so jo solze. Gostje so začudeni opazovali nevesto ter ugibali natihem, zakaj je neki hipoma tako žalostna, saj je bila prej ves čas vesela. Nastala je v dvorani grobna tišina, in vsi so nestrpno pričakovali, kaj jim pove.

„Naše mesto je rešil pred letom dni junak,“ je izpregovorila zopet nevesta, „in junak je odšel. Pred par dnevi je prišel človek, ki je rekel, da je on tisti junak, ki je rešil mesto zmaja, in verjeli smo mu. Prišel pa je sedaj drug človek, ki je dokazal, da je on res tisti junak; ki nas je rešil, in izkazalo se je, da oni prvi človek ni pravi junak. Vprašam vas, gostje, katerega naj nagradimo, ali onega prvega, ki se je izdajal, da je junak, a ni naš rešilec; ali tega drugega, ki je v resnici naš junak?“

Vsi so začudeno gledali, ker niso pojмили, kaj govori nevesta, ženina pa je vstal ter plaho šel proti vratom, da bi ušel, zakaj spoznal je, da je razkrinkan, da so spoznali, da jih je prevaril.

„O, le stojte!“ mu je zaklicala nevesta, „strežaji, primite ga, ker ta ni naš rešilec, temveč grd slepar!“

Vsi so planili pokonci ter prijeli ženina, ki je trepetal kot šiba na vodi. Ogorčenje je bilo tako veliko, da bi bili sleparja na mestu ubili, da ni prosil Slabota zanj.

Cesar je pojasnil vse in povedal, da je pravi rešilec Slabota, ki je prišel preoblečen kot cesarjevič. Navzoči vitezi so bili tako ogorčeni, da so hoteli kar razsekati sleparja, a cesar je zapovedal mir ter velel, da se naj sestavi sod, ki naj sodi sleparja.

Zbrali so se v posebni sobi najiminitnejši veljaki in so obsodili sleparja-ženina na smrt, namreč da ga naj raztrgajo štirje konji. Sodbo so hoteli kar izvršiti. Slabota pa je prosil za sleparja, in odpustili so mu smrtno kazen ter ga sramotno napodili iz grada v mesto, iz mesta na deželo in z dežele izven cesarstva. Kmalu na to so obhajali drugo gostijo. Poročila sta se Slabota in najmlajša cesarična. Slaboti je cesar izročil cesarstvo in cesarsko krono ter je bil obenem Slabota proglašen in kronan za cesarja devete dežele. Vršile so se ne le v glavnem mestu ob morju, temveč po vsem cesarstvu velike slovesnosti.

XV.

Slabota je bil moder in pravičen vladar. Skrbel je za blagor ljudstva. Vsi so ga spoštovali in iskreno ljubili. Posebno pa je skrbel za mladino, da so jo lepo vzgojevali in izobraževali. Svoje starše je vzel k sebi ter je dajal tako lep zgled prave otroške ljubezni.

Bil je srečen ter je dočakal visoko starost. Ko pa je umrl, so vsi žalovali za njim ter mu postavili krasen nagrobni spomenik, ki so vanj vklesali z zlatimi črkami besede: „Tukaj počiva cesar Slabota. Na njem se je uresničila četrta božja zapoved, ki se glasi: Spoštuj očeta in mater, da boš dolgo živel in da se ti bo dobro godilo na zemlji!“

Kako poslušajo Drobantovi „Slaboto“!

Nanika.

Spisal Janko Legat.

ilo je krasno poletno jutro. Mala Nanika je še sladko spala. Njena glavica je počivala na beli blazinici nekoliko nagnjena na stran, nje temne očke so zakrivala dolge, mehke trepalnice, nje majhna usteca so bila napol odprta, in iz njih so se svetili lepi, beli zobčki. Na njenih polnih ličecih se je napravila jamica, in njene bele ročice so lahko počivale na mehki odeji.

A malim nagajivčkom solnčnim žarkom, ki jim je branil zastor okna, da niso mogli v izbico, ni bilo vseč, da mala Nanika tako brez skrbi spi in da se nič ne briga zanje. In nekaterim paglavčkom se je celo posrečilo priti skozi luknjice zastora v sobico in obsijati obraz male Nanike.

Lahno je dvignila mala Nanika polne ročice, se obrnila na posteljici in napol odprla oči. A ko je videla, da je že polno malih, svetlih svatov pri nji, si je pomencala oči in se lahko sklonila na mehki pernici in se dvignila iz nje.

Kar ostrmeli so mali gostje, ko so zagledali ljubko postavico male Nanike; kar nagledati se niso mogli zalega dekletca. Mala Nanika pa je stopila k oknu, odgrnila zaveso, in kar trumoma so se vsuli zlati svatje v njeno kamrico, poljubljali njene temne oči, njena bela ličeca, se izgubljali v globoke jamice na licih in se poigravali z njenimi svetlimi kodri. Polna radosti in zadovoljstva se je smehljala mala Nanika in pila s slastjo opojno pijačo, ki ji jo je nudilo v polni meri mlado jutro. Zrla je v življenje pred sabo, v življenje, kopajoče se v zlatu in srebru, in nekaka nepopisna sladkost je napolnila vso njeno dušo. Vsa je bila blažena, vsa zamaknjena in še čula ni, da so se odprle duri in da je v izbo vstopila njena dobra mamica.

Njene roke so jo objele, in v svojih sanjah se je mala Nanika lahko naslonila nazaj — in ko je zazrla materin obraz, obraz poln miline in ljubezni, se je ljubeče stisnila k mami. — — — S tihim zadovoljstvom so jo zrle mamičine oči. Le za hip se je zarezala temna črta na njenem čelu, ko se je zamislila v otrokovo bodočnost, a takoj se ji je zopet zjasnilo čelo, in male, sladke gubice so zaigrale ob njenih očeh. Sklonila se je globoko h glavici male Nanike in poljubila njeno jasno čelo. Kakšna čuvstva so neki polnila tedaj Naničino srce? Le ljubila je svojo mamico, a razumela je ni. Ni še mogla razumeti bledega mamičinega lica, ne še črt, ki so se menjavale na njenem čelu kot misli v njenem srcu. Saj je bilo pa to tudi bolje zanjo. Kaj, če bi zamogla že mlada duša spoznati vse boli človeštva? Najbolje je pač zanjo, če vidi le jasen svet pred sabo, če se igra le s solnčnimi žarki in s svetlimi sanjami pred zastorom pravega življenja.

Skrbljivo je mamica svojo malo Naniko umila, ji spletla svetle kodre v dolgo kito in jo oblekla v lahno rožnato krilce. Nato je postavila pred njo še skodelico kave, ki jo je Nanika s slastjo použila.

* * *

Kot prerोजना je hitela Nanika, polna mladostnega ognja in otroškega razpoloženja, pred hišo v prekrasno prirodo. Ves svet se je svetil pred njenimi očmi, vse se je zibalo v krasu in blesku. — — — Strme je obstala . . . Očesca so se ji vtopila globoko v nepregleden sijaj, okolo ust se ji je zibal prijeten, blažen nasmehljaj, in sama je pozabila nase; mislila je, da je zašla

v čaroben grad in čakala in čakala je, da stopi iz tega bleska in sijaja princ v zlati opravi s krono na glavi, ki se blesti dijamantov in biserov. — —

Glej, in zazdelo se je mali Naniki, da se že premika gost sijaj; bliščeče, tanke meglice so se polagoma umikale, in vedno večja svetloba je prodirala skozi nje. In sedaj! Nanika je zaprla oči, ni zamogla več prenašati toliko svetlobe — prišel je sam princ v vsi svoji veličastnosti in v vsem svojem blesku. Nanika ga je videla, čeravno je imela zaprte oči. Le polagoma so se privadile njene oči silnemu blesku; odprla jih je napol in zrla v krasno obličje nebeškega ženina, ki je veličastno plul po modrem svodu in obsipal njo in ves svet s svojim bogastvom.

Nepopisno srečna je bila mala Nanika. Hitela je k svoji mamici, se ji vrgla v naročje, jo objela okolo vratu in pritisnila svoje vroče čelo na njeno obličje, nato pa ji z vso zgovornostjo pravila o bogastvu, ki ga je videla, o bajnem svetu in o zlatem princu . . .

„Odkod je doma ta zlati princ? V kakšni palači pač stanuje? Kaj bo vedno krožil nad nami? Ne bo nikdar konca njegovemu blesku?“

S takimi in enakimi vprašanji je obsula svojo mamico, in ona se je trudila zadostiti njeni radovednosti, dasi na marsikaj sama ni vedela odgovora.

Odtrgala se je od mamičinega naročja in hitela zopet ven v svobodno prirodo. Sedla je med visoko travo in se igrala ves dan s svojo porcelanasto punčko. Oblačila jo je v najlepše oblekce, ji prinašala rožic, ki jih je natrgala zanjo na livadi in jo sama vodila na izprehod po širni, zeleni in s cvetjem posuti livadi, ki se je razprostirala pred njihovo hišo. Svojo

punčko je ljubila pač nad vse na svetu in le težko bi se mogla ločiti od nje.

Tako je potekel dan, da Nanika sama ni vedela, kdaj.

* * *

Proti večeru je sedela s svojo mamico pred hišo. Njena mala punčka ji je že spala v naročju, in Nanika sama se je stiskala k svoji dobri mamici.

Proti vzhodni strani so se že majale temne sence, na zahodu pa je stal vrhu strmih gorá princ, odet v škrlatnordeč plašč, ki se je razprostiral daleč tja po modrem nebu in ki je odeval vrhove gorá in doline. Vsa priroda je bila obrnjena proti njemu, proti svojemu vladarju in dobrotniku — in on je jemal slovo od nje. Počasi, počasi je stopal za gore, kakor da bi mu bila ločitev silno težka — in ko je izginil, je marsikaka cvetka, ki je polna hrepenenja upirala svoj lepi obraz proti njemu in pila hlastno njegove žarke, sklonila svoje lepo lice k tlom in bridko zadrhtela. — — —

Mala Nanika je objela roko svoje mamice in se tesno privila k nji. Nepremično je gledalo nje oko ves ta veličastni prizor, in najslajša čuvstva so polnila njeno nedolžno dušo. Umolknila je popolnoma in le nemo zrla tja na gore. Zadnjič jo je poljubil zlati ženin in odšel. — — Tedaj pa je naslonila Nanika svojo glavico na mamičino naročje, zaprla oči in sladko zaspala. — —

Nežno so jo prijele mamičine roke in jo nesle na mehko posteljo, kjer je še naprej sanjala lepe sanje o začaranem gradu in zlatem princu. — —

—♦♦♦—

Zvonovi o Vseh svetih.

Pravljica. Spisala *Dušana*.

adal je dež, in zvonovi so zvonili o Vseh svetih. Menite li, da so bili ti glasovi tudi tako doneči in veseli kakor o Veliki noči? — Ne! Žalostni so bili. Tako so se tresli zvoki in brneli od kaplje do kaplje, ki so polzele doli po suhem listju. Najbolj žalostno pa so udarjali ti glasovi do pokopališča . . .

Pa je vprašala Saša mamo, zakaj brnijo zvonovi ta dan povsem drugače.

Pa je pravila mama:

Povem ti, zakaj . . . Pravila mi je to historijo stara mati, in tudi nji jo je pripovedovala njena stara mati. Stara je že torej dolgo, veliko let. Poslušaj! Kakor današnji dan, tako je bilo takrat. Svetile so luči po grobeh — majhne luči — brleče in boječe. Kadar je zapihal veter, so se bale, da ne bi ugasnile. Pa so se spet pospele više in gorele so spet kakor poprej. „Kaj meniš?“ je dejala lučca na grobu, „kaj meniš, zakaj nas ni veter upihnil?“ —

„Zakaj da nas ni upihnil,“ ji je odgovorila druga lučca tik nje, „zato ne, ker nam je prijatelj. Saj nam še ni prinesel onih glasov . . .“

„Kakšnih glasov?“

„I, onih — od zvonov. Ne veš li, da bodo še zvonovi zvonili?“

Komaj je izgovorila lučca, pa so priveli glasovi do lučc. —

Tresli so se v mogočnosti, udarjali veselo in zvonko in drevili od vetrčka do vetrčka — doli do lučc na grobeh. Zbale so se bile luči teh glasov. Preveseli so bili, in veter jih ni mogel prenašati dovolj hitro do njih. Tožile so druga za drugo tiste lučce.

Dejala je prva:

„Kako se tresem! — Ugasnila bom . . . O, ti glasovi, kako sem se jih zbala. Prav mirno sem se zibala nad grobom — pa so prišli glasovi zvonov in sedaj . . .“

Dejala je druga:

„Tudi meni ni bolje. Pa kaj ve, močne ste bolj od mene! A mene pogledajte! —

Visoka sem res — a šibka, tako šibka. Šepetal mi je bil veter o teh glasovih — pa nisem vedela, da bi bili tako mogočni. Pa ne prenesem jih . . . Oh, glejte — ugasnila bom!“

In ugasnila je bila lučca. Trepetale so druge krog nje.

In pravila je tretja:

„Kako mi je bilo prej lepo! Svetila sem in vesela sem bila sama sebe. Kdo pa bi si bil mislil, da so tako močni ti glasovi. Le poslušajte jih! — Komaj, komaj še brlim. Veter jih prinaša in odnaša tako hitro in se trese pri tem tako jako. Siromak ni nam hotel slabega; pa sam ni vedel, da nas bo tako prevzelo . . .“

Polagoma so ugašale lučce druga za drugo. Trepetale so in trepetale — pa glasovi zvonov so bili mogočnejši — preveseli. Pokončali so jih bili. In veter je pihal in pihal — in ljudje so gledali, zakaj ugašajo lučce . . .

Pa se je domislila lučca:

„Pojdem . . . pojdem . . .“

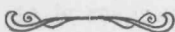
„Kam pojdeš?“ jo je vprašala tovarišica, ki je še brlela.

„Pojdem, gotovo! Pojdem z vetrom gor do zvonov. Seveda, po meni bo zato — pa vendarle pojdem. Ponesel me bo veter gor do zvonov in povem jim, da naj ne udarjajo tako veselo in mogočno. Ne prenašamo tega — in umiramo. Da! Tako jim povem. Uslišijo me gotovo.“

Rekla je lučca, slišal jo je bil veter in jo ponesel gor do zvonov.

Verjeli so ji bili zvonovi; utihnili so in potem zvonili — a zvonili so drugače. Ni bilo lučce več nazaj, po nji je bilo. Žrtvovala se je bila za svoje tovarišice, ki so zatem spet svetile kakor prej. —

Vidiš, od onega časa pa zvonijo zvonovi o Vseh svetih tako žalostno. Ne bojijo se teh glasov lučce, žalostne so same, in ne škodujejo jim otožni zvoki. Svetijo, svetijo na grobeh, in zvonovi udarjajo tako otožno . . .

Povest o mehurčkih.

Spisal Ivo Trošt.

amenili so se bili tisto jesensko popoldne otroci z očetom na travnik po otavo. Tam je lepo. Drobne kobilice skačejo po mrvih, uvele cvetke dehte poslednje slovo svojim drobljancem, solnce se prijazno smeje s čistega svoda, a sicer povsod v prirodi tista veličastna resnoba, ki nam jo kaže ob vsi svoji vabljujivosti jesen. In tam po dehteči otavi se tako zložno zavali in brezskrbno pade na mehkem ležišču. Ko je pa suha mrva in voz naložen, se skobacajo vsi na vrh. Oče napreže konjiča, ki je tudi dozdej svobodno grizel mehko otavo, pa hajdimo domov! Veselo zdrče po gladki cesti.

Toda jesensko vreme je nestalno, kakor so nestalni mehurčki iz mila, ki jih zna časih pobirati iz skledice na kolenih Vrabičev Zvonko, ponosen obiskovalec prvega razreda naše šole. Resnico o nestalnosti so izkusili tisti dan tudi Vrabičevi in Miklavovi otroci. Bilo jih je pisano krdelo, ki se v sili ni zbalo niti sosedovega petelina, ako je hotel mali Nuši pozobati iz rok košček kruha! Odpodili so nekoč že celo mačko, ki se je priplazila z zlobnim namenom k zibki Vrabičeve Zdenke, da bi ji polizala iz skledice sladko mleko. Ako je zalajal pes, veseleč se mlade živahne družbe med domačimi otroki, so ga nagnali s krepelci, da je utihnil in se mirno ter molče pridružil, kakor se spodobi. Saj je vedel, da so med otroki še trdnejši sklepi prav tako nestalni kakor milnati mehurčki Vrabičevega Zvonka. Poznal je svoje prijateljčke. Niti okolo domače hiše bi ga ne pognali; prej bi se naveličali in začeli drugo delo.

In za tisto jesensko popoldne se je bil usilil dež. Otroci so ostali doma. Nezadovoljno je gledal izpred svoje hišice tudi pes Teci. Saj je bil

priča včerajšnjega domenka. Na polje gre on tudi rad, skače rad, igra se rad, mleko pije in ljubi sebi primerno družbo, ki je prav enih misli z njim. Tudi njemu je danes vreme prekrižalo račun, dasi ni umel nestalnosti milnatih mehurčkov, najsi je tudi časih zletel za njimi po dvorišču kakor je videl otroke. Ostati je moral na verigi, dasi je tako ljubil zlato svobodo. Kaj je pa hotel? Ima pač vsak svoje čas pasje dneve.

Otroci so si jih znali izboljšati. Vrabičeva mati je vzela šivanje in nekaj krpala nikdar ugnanim mladim junakom, teta Cila je pa nekaj prala. Zvonko je uporabil to priložnost, nalovil milne vode, ulomil rženo bilko pod stražem in se zakobalil na prizidek ob stopnicah na kaščo. Sploh je bil tam njegov priljubljeni prestol, ko je združeval in vodil mlado vojsko. Prav tam so se šli s sosedom Vidom tudi že rokovanja. No, danes je poizkusil svoje mojstrstvo z mehurčki. Nuša, Zdenka, Mirko, Danica, Olga in Stanko, Ivan in Zlata — vsi so se zbrali okolo prizidka, da, Olga celo k njemu na prizidek. Domačo Nušo je pripeljal Mirko na vozičku. Tudi ona je hotela bliže, da bi pomagala loviti mehurčke, ki so mirno plavali po zraku iz Zvonkove skledice. Da, v tem poslu je bil on pravi umetnik. Stanko je čakal celo s prekljo na stopnicah, da bi prestregel katerega čudežnih stvorov, pa ni mogel; vsak je splaval tja, kamor je hotel Zvonko.

Nekateri so se speli celo pod nebo, drugi so hoteli v kuhinjo k sitni teti Cili a mnogo se jih je spustilo na tla, eden v naročje mali Zdenki Miklavovi, eden Ivanu v košarico. Zlata je lovila kar dva v zraku.

Joj, to so jih bili veseli! Oj, mehurčki; vi metuljčki, vi oblački zapeljivi, oj, lažnivi vi zaspančki! Solnca zatega se bojite, le pod streho brž se skrijte, oj, mehurčki vi veseli. Oj, mehurčki, vi metuljčki! Pokazite nam podobico, povejte mično dogodbico o kraljični srečni, o kraljični zlati, tam, kjer ji zarja je mati, a solnce ji otec, ji zvezde sestrice in mesec je brat. Oj, oblački vi nestalni, zakaj vaš blišč, vaš sijaj kristalni le kratek hip žari, pa več ga ni? — In mehurčki so molčali in metuljčki so molčali, oblački rožnati vabljeni ostali vsi so pozabljivi, odgovora niso znali . . .

Naposled so hoteli otroci, da jim morajo mehurčki celo pokazati v svojih mavričnih barvah podobico, kakor si jo bodo sami izbrali. Zlata je ujela enega in trdila, da vidi v njem Šmarno goro. Zvonko jo je dražil, naj pogleda bolje, morda je pa — Triglav. Stanko, ki je bil že v Ljubljani, je zahteval, da mora prvi, ki ga prestreže s prekljo, pokazati njemu „lejski most“, kakor je imenoval jubilejski most z dvema zmajema na vsakem koncu. In Olga ga je oponašala, naj rajši pogleda, če ni v tajni notranjosti mehurčka zakrita celo nova romarska cerkev na Brezjah ali celo bazilika sv. Petra v Rimu.

Morda bi mu bila priporočala celo, naj si ogleda nagnjeni stolp v Pizi na Laškem ali egipčanske piramide, ko je zavpil Ivan, ki je imel ujet mehurček v košarici, da ga ni več. Kam je izginil ta nepridiprav? Za njim se je oglasila Zdenka, ki je enega pokrila s slamnikom, da je tudi minil kdovekam. Onih, ki so romali k teti v kuhinjo, itak ni bilo nazaj, in tisti,

ki so se dvignili v deževne' oblake, se tudi niso vrnili. Otroci so začeli glasno izražati svoje začudenje in očitati mehurčkom nezvestobo, obenem jim pa zaraditega tudi napovedovati boj. — Oj, mehurčki varljivi, oj, me-

tuljčki vi lažnivi! Vi oblaki vsi blesteči, vam li nismo mi povšeči? Zakaj nam ne poveste o kraljični vsi zlati, ne o njeni in naši sreči, kjer iz žarkov solnčnih plete svetle mreže, kamor polovi vse zvezde drobne, da potem na svet jih strese, na ljudi hudobne. Kraljična prezala tke iz zlatih niti svetel prt,

ki z njim pokrije zemljo srečno — božji vrt, ko do osrčja vso prevzame jo ljubezen. Oj, mehurčki, vi metuljčki, vsi lažnivčki in oblački lahkoživčki! Ni vam znano, pa ne veste, da kraljično to zalo nam je le nebo poslalo, da bi z nami, da bi z vami se v ljubezni radovalo, z nami vedno praznovalo srečne dneve bi brez konca. Ne poznate vi ljubezni? . . .

Stanku se je posrečilo, da je zadel v zraku plavajoči mehurček s prekljo, in ni ga bilo več. Zlata je enega ujela tako, da ga je stisnila v obe dlani, in ni ga bilo več. Enako je tudi Zdenka enega zmastila s slamnikom, in sreča je bila odgnana. Ni jih več zanimala Šmarna gora ne Triglav ne jubilejski most ne Brezje ne Rim ne Piza. Razkrili so neznano tajnost, in to jim je bil zadosten povod, da so začeli kričati na ves glas in na vsa grla. Človek bi moral oglušeti, ko bi došel bliže. Krik, petje, prepir, trušč in vik je bilo to obenem. Zvonku je skledica z milnico padla s kolen na tla — to je bilo slabo znamenje. Na tleh se je namreč razbila. Olga je opomnila, da ji je že bila tajnost znana od prej, a Zvonko, ki se ni dal rad, da bi ga ugnala ženska, je trdil, da je tudi vse to vedel že davno. Zlezal je s prizidka in se začel prepirati s sestro, dočim so drugi nadaljevali prejšnji nemir zastran razočaranja z mehurčki.

Nobeden ni opazil, da jih gleda skozi okno skrbno oko Vrabičeve matere in se milo smehlja neprisiljeni, dasi preglasni zabavi svojih malčkov. Nasprotnih misli je bila teta Cila, ki jo je tudi ta bučeča zabava spravila od dela. Odprla je vrata in prihitela na vrh stopnic:

„Otroci, mir! Če ne, izlijem na vas ta-le škaif vode!“

In res je ponehal krik, prepir, trušč in vik. Preplašeno so se pogledali mladostni obrazki. Huda tetka Cila, škaif vode, mokra koža, mokra obleka, to ni bilo prijetno. Tete niso imeli radi. Zaprla je za seboj hišna vrata in se vrnila k delu. Mislili so si: Sedaj-le bo mir.

*

Vrabičeva mama je potrkala od znotraj na okno in pozvala malo Nušo v vozičku. Deklica se je ozrla, spoznala mamo in začela veselo gruliti in se smejeti, žuboreč neznane besede. Ročice je iztezala proti oknu nasproti mami. Tudi drugi so se ozrli tja in videli smehljajoče se lice Vrabičeve mame. O, to je bila drugačna podoba kot jezni obraz hude tete, to je bila zala kraljična izza zlatih oblakov; bila je sama ljubezen, ki bi nebo z njo objelo vesoljni svet, ko bi bil in kadar bi bil sam do osrčja prožet z ljubeznijo do svojih sozemljanov.

Pomalem se je zopet začelo šepetanje, pomalem kakor med piščeti pod kokljo ščebljanje, ki se je kmaľu razvilo v prejšnje vpitje in še več. Zdramil se je celo pes Teci in se domislil, da se v tem splošnem šumu mora vsekako oglasiti tudi on. Zato je začel pred svojo kolibo lajati na ves glas. Otroci so trdili, da poje, a pes je menil, da vrši svojo dolžnost kot hišni varuh in družabnik. Zunaj je rosilo brez vse potrebe.

Oče Vrabičev je popravljal v kolarnici visoko lestvo. Ko so oni dan obirali hruške na vrtu, se je bil zlomil klin. Treba ga je popraviti. Danes

je bil čas. Ali otroški glasovi so prihajali tudi k njemu v kolarnico. Pustj torej rezilnik in pogleda, kaj se je zgodilo. Menil je, da je komu slabo. Ko vidi, da je to le takozvana prosta zabava takih-le drobljancev, se tudi njemu zjasni sicer resno lice — in se vrne, skomizgajoč z rameni: „Vpijejo kot srake, ker jim je dolgčas. Ali smo bili mi drugačni?“

Toda teta Cila je odločila drugače.

Došla je natihem med kričače, da je niso opazili, in tedaj nameravala zarentačiti nad njimi kakor cigan na konja. Videla pa je na tleh črepinje nekdanje posodice, ki je iz nje Zvonko zajemal mehurčke. Prav tisto skledico je ona kupila v mestu mali Nuši, da bi se igrala. Sedaj pride ta veliki Zvonko, ki bi bil lahko že poleg prvega hlapca, pa se igra z Nušino skledico in jo še razbije.

Huda teta Cila je bila sedaj zares huda. Vse je hotela vedeti od konca do kraja, kaj se je zgodilo in kako se je zgodilo. Povedali so ji o Šmarni gori, Triglavu, jubilejskem mostu, o Brezjah, Rimu in Pizi. Ob taki odkritosrčnosti se je obraz razjasnil tudi teti Cili. Celo zasmejala se je, ko so ji povedali, kako so ugnali mehurčke, ker jim niso kazali podobice, kakršnih so si želeli. Prijazno jim je začela peti pesem o mehurčkih in metuljčkih, o oblakih zlatožarnih in lažnivčkih in lahkoživčkih. To pesem je Vrabičeva mama prepevala samo Nuši, ko jo je hotela uspavati. Otroci niso vedeli, da jo zna tudi teta Cila. Malo Nušico je znana pesem tako navdušila, da je dvignila ročice in se ponudila z vozička — teti v naročje.

Otroci se je niso več bali. Saj jim je sama pripovedovala o zlati kraljični za rožnatimi oblaki in o ljubezni božji. Tudi pes je umolknil in se stisnil v kolibo. Miklavovi so počasi izginili domov, teta je odnesla Nušo v hišo. Za njo so jo pobrali še Mirko, Olga in Zdenko. Zadnji se je približal v kuhinjo Zvonko in prvi potožil, da je — lačen, za njim drugi.

„O, ti ljuba nedolžnost!“ vzklikne Vrabička, ko je došla z Mirkovimi hlačami v kuhinjo in videla toliko pridnih jedcev. Rada bi zvedela, zakaj so bili danes tako glasni. Komaj je vprašala, že so zažgoleti v vseh glasovih o mehurčkih, o metuljčkih, o oblačkih, o solncu, kraljični, zvezdicah in mesecu in tako ponavljali povest o mehurčkih vsak po svoje.

O, minljivost — o, nestalnost — o, mehurčki — o, metuljčki!...

Kako je Jurij odkril nekaj že davno znanega.

Spisal Julij Nardin.

I.

Omaj deset let je bil star ta Jurij, pa je že hotel vse sam napraviti. Časih se mu je kaj posrečilo, časih pa tudi ne, in večkrat je bil v veliki nevarnosti, ker ni poznal učinkov tistih stvari, ki je z njimi delal. Vse, kar se je dvigalo, sukalo, bliskalo, kar je pokalo, šumelo, ropotalo — vse ga je zanimalo. Ko je zagledal mašine, je sklenil postati mehanik, da bo tudi on lahko delal mašine; ko je slišal vojake streljati, se mu je zbudila želja po vojaškem stanu, ker bi bil tudi on rad tako streljal; ko je zagledal umetnine, se je navdušil za umetnike, ker mu je proizvajanje umotvorov tako ugajalo. Na kratko rečeno: Jurij je hotel postati vse, ker ga je vse zanimalo.

Nekega semanjskega dne so bili v mestu vsi trgi polni ljudi; vse se je gnetlo, ker je bilo za vsakega kaj novega. Posebno trg, ki je bil namenjen zabavam, je bil nabito poln. Da tega dne ni ostal Jurij doma, se razume samo ob sebi. S stricem je šel in z njim je šel vedno rad, ker mu je rad izpolnil marsikatero željico. Prišedši na trg, jima je zabliščalo nekaj naproti. Bil je to majhen šotor, ki je bilo pred njim izloženih mnogo steklenih predmetov najrazličnejših barv. Solnčni žarki so skakali kakor blesteče muhe; skakali so od predmeta do predmeta in v oči, da so morali gledalci večkrat zamižati.

„Kako krasno je tam,“ je vzkliknil Jurij in potegnil strica za seboj proti šotoru. Videl je cvetice, metuljčke, hrošče, cerkvice, ladjice in polno drugih stvari, ki so bile vse iz stekla. Neko začudenje in spoštovanje do stvaritelja takih reči je vzniklo v njegovem srcu.

„Pa kako jih je napravil?“ se je vprašal. In neki gospod, kakor bi poznal Jurijeve misli, je začel vabiti v šotor.

„Le noter, le noter! Notri vidite, kako se taki predmeti izdelujejo v najkrajšem času; kako umetnik s prosto roko ustvarja najbolj zanimive, najbolj lične stvari...“

Jurij ni mogel poslušati tega vabila do konca. Pogledal je strica, stric je segel v žep in sta šla noter.

Notri je vladal polumrak. Ker je prišel Jurij iz svetlega, ni videl izprva niti oseb, ki so stale na galeriji, na edinem prostoru za gledalce. Kakor slepec je tipal okrog, dokler ni našel pripravnega mesta, ki se mu je iz njegga polagoma odpiral razgled v to čudno delavnico. Na sredi doli je opazil modrikast plamenček, ki je sikal iz neke cevi na mali mizi. Ob nji je čepel kakor oltarski svetnik bled mož, v katerega so strmeli vsi, ki bi radi prodrli v skrivnosti stvarjenja. Zavedajoč se svojega zvišenega poklica, je ta stvarnik kratko in prav hladno nagovoril obiskovalce. Povedal jim je, da napravi v petih minutah ladjico, kakršno so že zunaj videli. Nato je vzel

stekleno palico in jo začel obdelovati v modrikastem plamenčku. Plamen je pihal, da je šumelo in je postajal s steklom vred vedno bolj žareč. Kakor jegulja se je palica zvijala in je dobivala najrazličnejše oblike; in še pred označenim časom je bila ladjica izgotovljena. „Niti zrisati bi je ne mogel tako hitro,“ si je mislil Jurij in je pazil na priprave, ki so obetale nov užitek. Mož je vzel stekleno palico, jo držal na vsakem koncu z eno roko, da jo je plamenček na sredi oblizaval. Ko je središče zažarelo, je zamahnil, da se je steklo nategnilo v tanko nit, ki jo je ovil okrog hitro se vrtečega kolesca. Kolesce se je naprej vrtelo, in drugi del palice je v plamenčku naprej žarel, in zdelo se je, kakor bi se ne dogajalo nič posebnega. Šele ko se je čez nekaj časa kolesce ustavilo, je Jurij opazil, da je obod prevlečen z neko se svetlikajočo tvarino. Gledal je in ni razumel, dokler mu niso pojasnili. Nit, ki jo je tisti mož napravil in ovil krog kolesca, se ni utrgala, kakor je mislil, temveč je vedno bolj rasla in se ovijala. Videlo se je ni, ker je bila jako tanka. Kakor svila iz sviloprejke, kakor pajčevina iz pajka se je vlekla steklena nit iz žarečega paličnega dela. Tudi tanka in prožna je bila skoraj tako kakor svila ali pajčevina. Mož jo je zvijal na različne načine, a se ni zlomila. To je bilo nekaj popolnoma novega za Jurija in za različne druge ljudi, ki so bili vajeni videti v steklu le nekaj krhkega, nekaj lomljivega. Da, zvedeli so celo, da se dajo cele obleke napraviti iz takih nitij. Tudi o ognju je zvedel naš Jurij, da je hinavski, da ni tako nedolžen kot izgleda. Mislil je o njem, da ne more imeti prave gorkote, ker je teman; v resnici je pa bil eden najbolj pekočih. Poslušal je pazljivo; niti besedice ni preslišal in videč, da proizvaja tisti mož kar igraje najlepše cvetice, živalce in druge stvari iz stekla, je sklenil, da hoče tudi on napraviti kaj takega — saj se mu je zdelo vse tako lahko, tako preprosto. — S tem sklepom je šel s stricem domov.

II.

Sklene se lahko, pa je treba vedeti, če je mogoče napraviti vse, kar se sklene. Jurij, premišljajoč o dobavi priprav, ki bi z njimi izvrševal svojo umetnost, je prišel do spoznanja, da stvar ne pojde tako gladko, kakor si jo je izprva predstavljal. Da se steklo topi, je treba gorkega plamena, da nastane gorak plamen, je treba — no, marsičesa. Zvedel je, da je tudi špiritov plamen močan. Poizkušal je z njim topiti malo steklenico, ker mu niso bile steklene palice ali cevi na razpolago kot onemu umetniku. Pri tem ogrevanju ni dosegel nič drugega kot par opeklin na roki. Navzlic temu ni obupal, ker je slišal, da se ne topi vsako steklo rado. Po dolgem iskanju in povpraševanju je dobil cev, ki jo je v plamenu lahko zvijal. V tem je tičal sicer napredek, a stvar, ki jo je na ta način napravil, ni bila ničemer podobna. Plamen je bil še premalo vroč. Svetovali so mu, naj piha, ker s pihanjem dosežejo tudi kovači večjo vročino v ognju. Jurij je pihal in še precej močno, plamen je pa ugasnil. Zato je mislil, da ga imajo za norca, in je sklenil, da ne vpraša o tej stvari nobenega več. Premišljal je sem, premišljal je tja, dokler ni prišel na sled. Spomnil se je, da je videl

v neki knjigi sliko, predstavljajočo iz steklenice sikajoč plamenček. Bog vedi, mogoče dobi v tej knjigi kako navodilo. Jurij jo je iskal, našel in z mrzlično hitrostjo prelistaval, dokler ni zagledal zaželenega mesta. Do ničesar ne bi mogel imeti večjega spoštovanja kot ga je imel do podatkov, najdenih v tej knjigi. Ko je pa še zvedel, na kako preprost način se da proizvajati z vročim plamenom gorljivi plin, je kar poskočil veselja. V razredčeno žvepleno kislino vrže par cinkovih kosov, pa je. Dobro! Pa tudi te stvari mora imeti. Spomnil se je, da ima klepar, ki mu je večkrat pomagal pri delu, tekočino, ki proizvaja mehurčke, če kane na cinkove odpadke. Mogoče je ta tekočina zaželeno kislina. Tekočino je dobil, jo razredčil z vodo v močni steklenici in je vrgel vanjo par cinkovih odpadkov. Sedaj se je začelo šumenje in vrenje, kakor bi bila steklenica poleg ognja. Plin se je razvijal, tisti plin, ki bi imel s svojim plamenom pomagati k postanku najlepših steklenih stvari. Kakor je v steklenici vrelo, je vrelo Juriju po žilah. Od veselja in razburjenja je bil tako raztresen, da je iskal zamašek, ki ga je imel ves čas v roki. Skozi njega je vtaknil železno cev, vse skupaj pa v steklenično žrelo, in tako je bilo vse pripravljeno. Plin bi moral siliti skozi cev v zrak, kjer se ga lahko prižge. Z nekim svetim pričakovanjem je približal gorečo žvepleno cev in mislil zdajpazdaj zapaziti plamenček, a ni bilo nič. Mogoče ni bilo še zadosti plina? Počaka malo in poizkusi vnovič, pa tudi zaman. Mislil si je, da je najbrže cev zamašena in, držeč še vedno žvepleno poleg cevne odprtine, je hotel pogledati. V tem ga pa mati pokliče, vzdigne glavo, in koj nato poči tako močno, kot bi s topom ustrelil. Ves oglušen in omamljen ni vedel v prvem hipu, kaj se je pravzaprav pripetilo. Šele, ko je prestrašena mati nanj zakričala, se je zavedel svojega položaja. Steklenica je bila cela, a brez cevi in brez zamaška. Pogledal je v strop in je videl ravno nad steklenico luknjo. To ga je presunilo. „Ubito bi me lahko,“ si je rekel in ves poparjen je začel pospravljati. In res bi ga bilo lahko ubilo, ali vsaj oko bi mu bilo izbilo, ko bi ga ne bil poklical o pravem času njegov angel varuh, njegova mati. V ušesih mu je brenčalo, kakor bi ga hrošči obletavali. Zdelo se mu je celo, da jih vidi tako lepih, tako bleščečih kot jih je mislil sam napraviti, in njegovo srce je kar stokalo od žalosti.

„Z Bogom, ve krasne stvarce, z Bogom! Pekel se je zarotil proti meni. Naj vas oni ustvarja, oni blede mož, oni vzvišeni umetnik, ki ima sam oblast nad vami.“

Tako je Jurij v veliki bridkosti opustil svoj sklep.

III.

„Ni nesreče brez sreče, ni nevarnosti brez užitka, ni truda brez plačila,“ si je mislil Jurij v nekem blaženem razpoloženju. Premišljal je in se smehljaj. Kar mu je prej provzročalo žalost, mu je bilo sedaj velik izvir čistega veselja. Ni mogel proizvajati že znanega plina, zato pa je odkril nekaj novega, nekaj, česar ne more vsakdo, niti oni veliki umetnik ne. Plin je odkril, ki

bo z njim lahko streljal kakor s smodnikom. Kaka čast je to zanj! Veliko čast izkazujejo Bertholdu Schwarzu, izumitelju smodnika; pa kaj bo on, ki je bil tako neumen, da se je pustil od svojega lastnega smodnika vreči v zrak, v nebesa. Jurij?! Jurij je pa ostal zdrav in je še mlad in kaj bo še vse izumil! Dobro je pričel. Seme, ki je padlo na rodovitna tla, mora obrodit tisočeren sad. Iznajdba mora priti za iznajdbo, kar ni nič čudnega. Ako hoče s plinom streljati, mora izumiti za to pripravne topove, puške, samokrese. Te iznajdbe pa ne bodo niti tako težke, ker se morajo vršiti na podlagi poizkusov, ki jih je lahko napraviti. In s temi poizkusi se je začel pečati. Najprej je hotel vedeti, če počí plin tudi brez stekleničnega zamaška. Iz varnostnih ozirov je držal gorečo žveplenico na dolgi palici. In res! Pokalo je kakor na dan svetega Rešnjega telesa. Pri tem je videl, da je nastal v steklenici vsakikrat plamen. Tedaj je moral tudi ta plin zgoreti; seveda tako kakor smodnik, samo da ni bilo videti dima. V tem oziru je tedaj plin boljši od smodnika. Zakaj bi pa moral prižigati plin tam, kjer nastane? Ako je plin vzrok poka, mora imeti to lastnost tudi, če se nahaja v drugi posodi. Pravilnost tega sklepanja je hotel dokazati s poizkusi. Vzel je drugo močno steklenico in je spravil vanjo iz prve plin po cevi. Uspeh je pokazal, da je trdil Jurij prav. Mnogo poizkusov je še napravil, držeč steklenico v najrazličnejših ležah — ker je hotel stvar natančno preiskati — ko jo je pa držal z odprtino navzdol tako, da je šel plin od spodaj gor, je opazil nekaj, česar ni pričakoval. Približivši žveplenico odprtini, je zatlesknilo, in pri odprtini se je prikazal modrikast plamen, ki je trajal nekaj časa. „Kaj pa je to?“ Zopet je stal pred uganko. Prej, ko je hotel imeti plamen, mu je plin pokal, sedaj, ko hoče, da bi pokal, pa gori! Ali ni to, kakor bi ga hotel nalašč jeziti? Seveda, to se mora pojasniti, zato se je vtopil globoko v svoje misli. — Kar ga nekdo sune. Bil je to neki srednješolec, njegov dober znanec.

„Kaj pa ti je, da se držiš kot Napoleon v bitki?“ ga vpraša.

Jurij mu je povedal vse od konca do kraja, on pa se je smehljaj, češ, da je to že vse znano, da so mu v šoli že vse pokazali, in mu je obljubil, da mu vse razloži. Kislina, ki jo je imel Jurij, je bila šolna. Ako se nahaja v nji ali v žvepleni kislini cink, se razvije plin, vodik imenovan. Ta plin je gorljiv. Pri gorenju se izpreminja v vodo, kar se lahko dokaže s hladno stekleno ploščo, če se jo drži nekaj časa nad plamenom. Na nji se namreč naberejo kapljice tiste vode, ki se vanjo izpreminja plin. Pri gorenju se spajajo vse stvari z nekim plinom, kisik imenovanim, ki se nahaja v velikih množinah v zraku. Ko bi tega plina ne bilo, ne bi mogla nobena stvar goreti, tedaj tudi vodik ne. Ta gori le tam, kjer je v dotiki s kisikom. Ako je pa vodik s kisikom zmešan, zgori lahko hkratu skozinskoz. V tem slučaju pa nastane taka vročina, da nastala voda močno razpuhti, se raztegne in vrže gibljive dele z močnim pokom, kamor more.

Jurij je poslušal. Lepo se mu je zdelo razlaganje, a vseeno je imel pomisleke. Saj je on vedno mešal plin z zrakom, ker ga na drug način sploh ni mogel spraviti v steklenico, in vendar v zadnjem slučaju ni počilo. Po-

misleke je imel, ker ni vedel, da je vodik najlažji plin. Ko ga je puščal v steklenico, se je nabral na vrhu in je polagoma izpodrival zrak, tako da je bil nazadnje samo pri odprtini v dotiki z njim, kjer je tudi gorel. Ker je vodik najlažji plin, ga uporabljajo tudi za napolnjevanje balončkov, da se dvigajo sami kvišku v zrak. Tako je Jurij spoznal, da je vodik vražji plin, ki se da napraviti z njim marsikaj. Tudi na to je prišel, da se moreta vodik in kisik dati proizvajati iz vode. To je res mogoče, pa ni praktiško. Vodo razkrajajo v te pline električni tok, pa tudi velika vročina. Ako se močan ogenj poškropi z vodo, postane še bolj vroč, ker se napravita omenjena plina, ki zgorita z veliko vročino. Vsa naša zemlja je nastanek takega spajanja. Ko je bila namreč naša zemlja še skozinskoz ognjena, se je nahajal v ozračju tudi vodik. Ta se je spojil z delom kisika tedaj, ko se je ohladila zemlja do gotove temperature. Na solncu se nahaja zaradi velikanske vročine še sedaj vodik poleg kisika, ne da bi se spajala.

Vse je bilo lepo, a Jurija ni nič prav zanimalo vedeti, kaj je bilo nekdanj na zemlji in kaj je še na solncu, ker ni vedel, kaj bi s tem znanjem napravil; rajši bi bil zvedel od tega srednješolskega učenjaka, kako je oni umetnik napravil tako močan plamen, da se je v njem topilo steklo kakor cukrer. No, vprašanec ni prišel v zadrego. Tudi to mu je pojasnil. Tisti umetnik je imel v eni posodi čisti vodik, v drugi pa čisti kisik. Vsak plin je tekkel po svoji cevi. Konec ene cevi je pa tičal v koncu druge tako, da sta tekla plina drug poleg drugega in prišla hkratu na prosto, kjer sta se mešala in gorela. Z uravnavanjem odtoka obeh plinov je umetnik dobil eden najbolj vročih plamenov. Ko je zvedel Jurij, koliko reči je še treba imeti, da se napravi tak plamen, je opustil vsaj za nekaj časa misel, da se peča s temi stvarmi. Sklenil je študirati naprej, ker je spoznal, da se človek navadi v šoli marsikaj zanimivega, kar mu postane prava podlaga za nove iznajdbe.

Basni.

Iz francoščine poslovenil Fr. Jordan.

Sad svojeglavosti.

ve kozi sta se srečali na brvi čez globoko deročo vodo. Vsaka je hotela priti na nasprotno stran.

„Spravi se mi spota!“ pravi prva.

„Kajpada!“ odgovori druga, „ali se ne spodobi tebi, da se mi umakneš in mi narediš prostor?“

„Nikakor ne!“ nasprotuje prva, „jaz sem starejša, in zato mi moraš ti dati prednost.“

Tako sta se pričkali v svoji zahtevi. In ko sta se še razžalili z grdimi priimki, skočita istočasno druga proti drugi s pobešenima glavama in z naprej obrnjenimi rogmi. Sunek je bil silen, tako silen, da se obe prevrneta in zdrkneta skupaj v prepad, kjer ju odnese deroča voda.

Vinska trta in vinogradnik.

Proti koncu zime je vinogradnik obrezaval svojo vinsko trto. Odrezal je vsaki vejici nepotrebne poganjke. Med tem hudim pa potrebnim delom uboga trta ne neha zdihovati in hipoma začne prelivati solze. Ko se slednjich ne more več premagovati, zakriči: „Neusmiljeni vinogradnik, zakaj me tako mučiš? Zakaj odstranjuješ te mladike, ki bi se pozneje obrasle s krasnim listjem in bi ti preskrbele prijetno senco?“ — „To je tebi v korist,“ odgovori vinogradnik. „Če bi pustil, da bi rastel pri tebi ves nepotrebni les, bi rodila le redek in kisel sad, medtem ko se boš — hvala mojemu trudu — jeseni obložila s svežim in sladkim grozrdjem.“

Dva demanta.

Dva demanta iste velikosti sta ležala na polici pri zlatarju, in vsakdo, ki je prišel kaj kupit, se je oziral v enega, ga občudoval, drugega pa je preziral.

Nekega dne reče zaničevani demant svojemu tovarišu: „Oba sva iz istega kamenoloma, imava isto težo in isto lastnost; zakaj ljudstvo ni pozorno name, medtem ko ti pritezaš vse poglede nase, ko te ljudje cenijo in občudujejo?“

„Vzrok je ta,“ odgovori drugi demant, „ker me je kamenosek obrezal in izbrusil, ti pa si sirov in teman. Vsa razlika med nama je odtod.“

Pišče.

Pišče, drobno in poraslo z mahom, začuti silovito žejo.

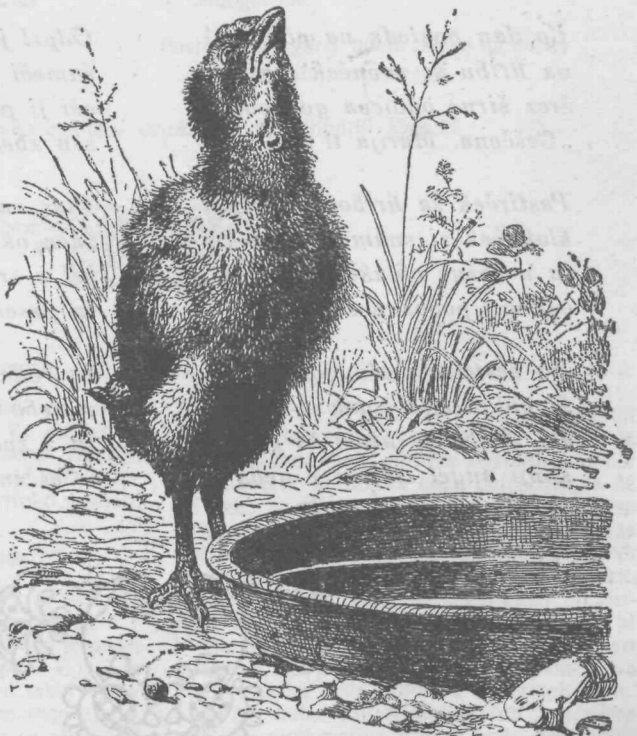
„Glavo bi dalo, da dobim kapljico vode,“ pravi v obupu.

Gre, gre — in pride do vodice. In se napije in ob vsakem požirku pogleda proti nebu, ki je dalo zemlji in njemu vode.

Tedaj se domisli svoje obljube: „Glavo bi dalo.“

Pa se zasmeje na ves glas in reče: „Kako bi pa moglo biti — brez glave?!“

Hm, mladost — norost!

Krokar.

Krokar je ukradel vse, kar je našel: denar, biser, žlivo, verižico in sto drugih reči. Vse mu je bilo dobro. Petelin ga zasači pri tatvini in ga vpraša, čemu mu bo ta plen. „Prav za nič,“ mu odgovori krokar. „Vzamem le zato, da imam.“

Srobrot in rožni grm.

Srobrot, ki je zrastel že visoko po zidu, zagleda rožni grm in se posmehuje njegovim nizki postavi: „Ha — ha! Kako si majhen pa gotovo si star že deset let. Jaz pa zrastem v enem letu trikrat višje kakor ti.“

„Kakor si prevzeten, tako si nespameten!“ ga zavrne rožni grm. „Res je, da nisem visok, a zrastel sem brez tuje pomoči. A ti bi se moral plaziti po zemlji, ko ne bi imel podpore!“

Srobrot, osramočen, molči.

Jesensko jutro.

*Ko dan pogleda na polje,
na hribov se zvonček zbudi,
črez širne odmeva gozdove:
„Češčena, Marija ti ...“*

*Pastirček za hribom visokim
klobuček si sname z glavé,
in v rožne oblake jesenske
oči mu pobožne strmé.*

*Za sestrico moli molitev,
ki bolna leži doma:
ač, da bi ne našel še poti
k nji angel smrtni z neba ...*

*Odprl je Dragieci okno
šumeči veter poljan,
oči ji pobožal zaprte —
sen zbežal iz njili je zaspan.*

*Glas zvončka z visokega hriba
skoz okno je z vetrom prispel,
šel v sree je mlado, pobožno
in pesem je sveto pel.*

*In roke Dragieca sklene,
v nebo se ozro ji oči,
in z zvončkom dušieca moli:
„Češčena, Marija ti ...“*

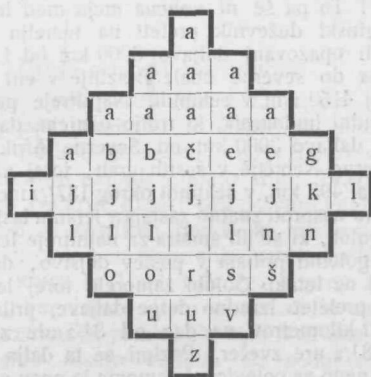
Jos. Vandot.

Demant.

Priobčil Ljubomil Vidmajer.

Besede značijo:

1. soglasnik,
2. del voza,
3. ribo,
4. poljsko orodje,
6. moško krstno ime,
7. čast,
8. žensko krstno ime,
9. samoglasnik.

Posredi od zgoraj dol in z leve na desno
čitaj ime mesta.

Rešitev in imena rešilcev priobčimo v prihodnji številki.

Najdražja dežela na svetu.

V Boliviji v Južni Ameriki se nahaja mesto, kjer stane kokoš do 20 K, steklenica piva do 8 K, steklenica namiznega vina do 15 in 20 K; samo navadno kokošje jajce stane 60 do 65 vinarjev. To mesto je visoko v gorah.

Hude posledice pijanosti.

V Pottensteinu na Nemškem je šel delavec Heger v nedeljo zvečer po izplačilu v krčmo, kjer je zapil ves zaslužek. Ko je prišel ponoči domov, sta se z ženo sprla. V jezi je vrgla vanj goreč špirit, da je bil takoj ves v ognju. Težko poškodovanega so nato prepekljali v bolnico. — Otroci, bojte se alkohola!

Še neznani deli sveta.

Mnogo je še na svetu po narodi bogatih krajev, ki še niso nikomur znani. Tako teče reka Amazona skozi obširne pokrajine, kamor še takorekoč ni stopila noga belokožca, a že od reke je videti, kako bogati gozdovi se širijo ob obeh straneh, polni dragocenega drevja, sadja in divjačine. V severnih gorah se dobi mnogo srebra, zlata in dragih kamenov. Obširne pokrajine v Venezueli in Britiški Guyani bi prinesle milijone tistemu, ki bi jih odkril. Toda pokrajine imajo nezdravo podnebje, ter se loti vsakogar sn rnonevarna mrzlica, kdor hoče prodirati v notranje dele. Zato bo treba pač najprej dobiti zanesljivo sredstvo proti mrzlici, preden bodo svet mogli

razkriti in izrabljati. Tudi v notranji Afriki je vkljub mnogobrojnim raziskovalcem še mnogo sveta neznanega. Tudi tam je še veliko nevzdignjenega imetja, slonove kosti in drugih pridelkov, toda nezdravo podnebje in sovražno prebivalstvo ovira vsako prodiranje. Celo Severna Amerika ima še veliko neznanih dežel. Daleč na severu je Grenlandija, Alaska, a slutijo, da je onostran severne Alaske še dežela, ki na zemljevidih ni zaznamovana. Ravno tako še tudi ni odkrit svet severnozgodno Britiške Kolumbije. Cele kvadratne milje so, kamor človek še ni stopil. Svet bi se dal brezdvomno deloma obdelati, deloma pa hrani bogate zaklade pod zemljo. Bodoči rodovi bodo imeli tu veliko naselniško delo. V državi Washington obdaja „Olympic Mountains“ malo znano deželo, veliko približno 6300 km². Tukaj biva jako divje pleme, ki se ga nihče ne upa nadlegovati. Raziskovalci, ki so se prerili v gore, se niso več vrnili. Pomrli so ali v pragozdih ali pa so jih divjaki pobili. Nekatere pokrajine Južne in Severne Amerike, ki so dandanes skoraj neznane, so bile pred stoletji nagosto obljudene. V Avstraliji so obsežne planjave, kamor še ni stopil belokožec; severozapadna Avstralija je skoraj še popolnoma neznan. Tudi v Sibiriji bi imeli geografi še mnogo posla. Pri tem je dežela jako bogata. Mongoli, ki pridejo v najbolj zapuščene dele, prinašajo s seboj drago kamenje ter pripovedujejo, da je takega kamenja še več v gorah. Razentega je v osrednji Sibiriji mnogo železa, bakra in srebra, a vendar ga nihče ne koplje. Borneo, Papua in Madagaskar so še jako malo znani otoki, a v Tihem morju je še mnogo neznanih otokov. Vidimo torej, koliko je še neznanega sveta in koliko bogastva na njem!

Kako brzo letajo ptice.

Za izredno brzo letanje ptic selilk so iskali pojasnitev v tem, da prihaja v poštev poleg selilnega nagona, ki živali v danem trenutku očividno silno razburja, tudi privada

ali pravzaprav vaja. Zdi se pa, da je to zmota; zakaj opazovanje kaže, da z malimi izjemami, kakor n. pr. lastovice, galebi, pribe, vse ptice selilke, razen časa, ko se izseljujejo ali priseljujejo, letajo prav malo. Tako n. pr. leta čaplja, ki sodi med najboljše letalce, v času, ko vali, le tako daleč od svojega gnezda, v kolikor jo v to silo iskanje živeža. V selilnem letanju je v pticah močan prirodni nagon, ki se takoj pojavi, ako so žato predpogoji in ga izvrše z vihravo naglostjo. Daljave več tisoč kilometrov prelete potem ptice brez truda in večinoma, ne da bi se kje ustavile. Višnjeva taščica n. pr. preleti na pomladnem selenju nad 3000 km dolgo pot iz Egipta v Helgoland v devetih urah, to je na uro približno 340 km in 93 m v sekundi. Nad vodo letijo ptice 3000 do 5000 metrov visoko. Pri puščinskih slokah so opazovali, kako so z otoka Helgoland do tamkajšnjega ostržišča preletele v eni minuti; ker meri daljava 6700 metrov, so preletele torej v eni sekundi skoraj 112 metrov! To pa še ni nobena meja med letalci. Virginski deževnik preleti na temelju marljivih opazovanj daljavo 6000 km od Labradorja do severne obale Brazilije v eni noči, torej 415¹/₂ m v sekundi. Najhitreje pa leta navadni hudournik, ki trdijo o njem, da preleti daljavo 3000 km od Severne Afrike do Severne Nemčije v šestih urah, torej na uro skoraj 495 km, v sekundi okrog 137¹/₂ metrov! Temu nasproti znatno zastaja v letanju lastovka in golob, ki se jih smatra za najhitreje letalce. Pri golobih prihaja v poštev dejstvo, da ponoči ne letajo. Golobi zamorejo torej le poleti preleteti izredno dolge daljave, približno 1000 kilometrov na dan od 3¹/₂ ure zjutraj do 8¹/₂ ure zvečer. Pozimi se ta dalja skrči več nego za polovico. Izjemoma je znan slučaj, ko je preletel golob-pismoša nad 1000 km. V sekundi preletijo golobi 20 do 30 metrov, največ, kar se je opazovalo, 51¹/₂ m. Lastovica preleti skoraj 58 metrov, lastovica-pismoša, ki so z njo delali poizkuse na Francoskem največ 90 metrov v sekundi.

Rešitev zastavice v podobah v deseti številki.

Česar se človek v mladosti uči, to ga pogosto na starost redi.

Prav so jo rešili: Eleonora, Lidija in Palmira Straussgiti, učence v Bovcu; Danica, Ema in Daniča Žnideršič, učence v Il. Bistrici; Ivanček Kvac, Janez Lebič, Frančiška Dimec in Antonija Kok, učenca in učenki III. razreda pri Sv. Martinu v Rožni dolini pri Celju; Mirko in Ivanka Kežzar v Mariboru; Zdenka, Metod, Boris, Halha in Dušan Pirc v Kranju; Vida Samsa v Il. Bistrici; Mara Rudolf v Št. Vidu; Tonček Sivka, dijak v Celju; Danimir Čebulj, učenec III. razreda v Kostanjevici; Ivan Toporiš, učenec IV. razreda v Kostanjevici; Rozika Gosak v Žičah; Franci in Stanko Rošker, učenca II. razreda v Loki pri Žusmu; Olga Kantetova, učenka IV. razreda v Sežani; Ana in Ljudmila Laurič na Vranskem; Franček Zacherl, učenec V. razreda v Ljutomeru; Ivan Toporiš, učenec IV. razreda v Kostanjevici; Rozika Gselman, učenka III. razreda pri Sv. Martinu pri Vurberku.

Dragi gospod Doropoljski!

Prav rada čitam Vaš list, najbolj pa mi ugajajo pisemca, ki Vam jih pišejo druge deklice in dečki. Mojim sestricam in bratcu pa najbolj ugajajo slike. Branku moram večkrat kazati oni »Zvonček«, v katerem je naslikan Janko, ki mu je nož prst odrezal, ker tista slika mu je najbolj všeč. Rada bi Vam bila že poprej kaj pisala, ker imam dosti povedati in zato ne vem, kaj bi pisala. Pa tudi Vaš naslov za pismo nisem vedela, ali sedaj sem ga dobila v nekem starem »Zvončku«. Še to vam povem, da se učim igrati na gosli ter da znam igrati nekaj valčkov, nekaj narodnih pesmi in 2 polki. Pa tudi, da mi je sv. Miklavž prinesel več reči in eden listek z napisom: »Če še nemirna boš v šoli, darov več ne dobiš nikoli!« Uršula je rekla, da ste Vi v sorodstvu s sv. Miklavžem, pa ne vem, če je to res. Pozabila sem povedati, da imam 8 in pol let in da se učim tudi nemščino.

Pozdravlja Vas vdana

Ladislava Ferlatova
v Rupl pri Gorici.

Odgovor:

Ljuba Ladislava!

Prav prijazno si zgovorna, da bi vse najraje povedala v eni sapi. Kratko in jedrnatno — to je prav! Tvoj bratec Branko naj pazi, da tudi njemu ne zleti nož v roko. Jej, to boli! Morala bi mu zaigrati kaj veselega, da bi potolažila siromačka. Ker sva ravno pri godbi, Ti svetujem: nikar preveč valčkov in polk, ampak temveč resnega, umetniškega. Tako dobiš

večjo vajo v igranju, pa tudi umetniški okus se Ti blaži in lika. — No, z Miklavžem pač nisem v sorodu. Žal mi je, ker bi sicer stricu Miklavžu lahko izdatnejše priporočal svoje ljube mlade prijatelje in prijateljice. Tako pa morajo že sami skrbeti, da se mu ne zamerijo!

*

Velecenjeni gospod Doropoljski!

Tudi jaz bi Vam rada napisala par vrstic, toda oprostite, ker Vas motim. Jaz obiskujem ravno letos III. razred ljudske šole v tržaški okolici. Stara sem šele 9 let; ne vem, če Vam bom znala prav pisati, kadar bom večja, pa bom boljše pisala. Gospodična učiteljica nam je priporočila »Zvonček«, in tako sem si ga nabavila tudi jaz ter z veseljem prečitala vse letošnje zvezke. Jako mi ugajajo, posebno pa: »Jankove zgone in nezgode«, »Kaj nam je pripovedoval naš dedek« in pa sploh vse, posebno pa igra »Zora in Mirko«, ki se jo mislimo naučiti in jo igrati. Prosim odgovora, da bom vedela, ako sem že sposobna za pisanje.

Vam vdana

Terezije Cucekova.

Odgovor:

Ljuba Terezija!

Prav nič me ne motiš, ker mi pišeš. Saj zato je ravno moj kotiček, da se mladina oglašča in vadi v pisanju. Jaz sem zaradi nje, ne ona zaradi mene. Z vajo prideš tudi do tega, da boš lepše pisala. Za sedaj pa je tudi to dobro. Veseli me, da tako s pridom prebiraš »Zvonček« — dokaz, da je pisan v pravem duhu in v

pravi besedi. Če bi ga ne marala mladina, bi »Zvončka« ne bilo treba.

*

Spoštovani gospod!

Večkrat sem že čital v »Zvončku« pisma, ki Vam jih pišejo otroci. Dovolite, da Vam tudi jaz napišem nekaj vrstic. Pri nas je dvorazredna ljudska šola. Jaz hodim v šesto šolsko leto in sem star 11 let. Kaj rad prebiram knjige iz šolske knjižnice. Imam več bratov in sester. Šolo obiskujeta še en brat in ena sestra. Brat je v četrtem, sestra pa v drugem šolskem letu.

Za danes končam in Vas srčno pozdravljam! Vaš

Franc Kosmačin
v Sedlu.

Odgovor:

Ljubi Franc!

Prav je! Le piši mi, kakor to delajo drugi. Vesel sem Tvoje izjave, da rad prebiraš knjige iz šolske knjižnice. Kdor rad čita, je željan pouka. Lepo je to! Posebno Slovincem je treba omikanih ljudi, da se moremo tem uspešnejše boriti proti sovražnikom, ki pritiskajo na nas od vseh strani. Bojujmo se pa z uma svetlimi meči, kakor poje pesem. Ali umevaš te besede?

*

Dragi gospod Doropoljski!

Pretekli teden nam je gospod učitelj pripovedoval o Repoštevju, ki biva v Krkonoših. Povedal nam je povest. Ta se glasi tako-le: »Kmetu Kristjanu se je jako hudo godilo. Nekega dne se napoti v visoke gore. Ko pride blizu, začne klicati: »Repoštev, Repoštev!« Hipoma stoji velikan pred njim ter reče: »Zakaj me zmerjaš?« Kmetič mu prijazno odgovori: »Ne, jaz te nisem zmerjal, ampak sem te klical na pomoč.« — Nato mu razloži vse, kako se mu godi. Repoštev prime kmetiča za roko in ga odvede v gorovje. Tam mu reče kmet: »Posodi mi sto tolarjev. Črez eno leto ti povrnem denar. Rad bi si kupil nekaj njiv, travnikov in kravo.« — Repoštev mu reče: »Pojdi za to gorovje, tam dobiš klet, kjer so vreče denarja. Vzemi si iz vreče sto tolarjev!« — Kmet gre in dobi klet. V kleti pa veliko vreč denarja. Vzame iz vreče sto tolarjev. Potem še enkrat prešteje, da bi se ne zmotil. Potem odide domov. S tem denarjem je imel kmet veliko srečo.

Ko se je že bližal konec leta, je kmet imel že pripravljen denar z obrestmi vred.

Določeni dan gre zopet v visoke gore in kliče: »Repoštev, Repoštev!« Ali odgovora ni dobil. Šel je naprej na mesto, kjer je bila prej klet. A kleti ni bilo več. Z veliko težavo odvali težak kamen in položi denar tja. Hipoma stoji pred njim Repoštev, ga pohvali zaradi njegove poštenosti, ter mu podari ta denar.«

S spoštovanjem

Ivana Krošljeva,
učenka IV. razreda, II. odd. v Sromljah.

Odgovor:

Ljuba Ivana!

Pravljici o Repoštevju nimam mnogo dostaviti. Pripoveduješ jo lepo, kakor si jo pač slišala. Iz nje posnemi zlato resnico: Poštenje velja najbolj in najdalje!

*

Velecenjeni gospod Doropoljski!

Vedno z veseljem prejemam številke »Zvončka«. Kadar dobim nov list, najprvo pregledam »Kotiček gosp. Doropoljskega«, ker so mi pisemca Vaših znančkov jako všeč. Jako me je zanimalo pa še pisemce malega Dušana (zv. št. 4). Tako majhen, pa bi že rad pisma pisal!

Ker se že tako mali otročki oglašajo v Vašem kotičku, Vam smem tudi jaz napisati nekaj vrstic, saj sem že v drugem razredu meščanske šole.

Sedaj sicer nisem doma, ker mi šolske razmere tega ne dopuščajo, a o počitnicah vedno z veseljem pohitim v domači kraj. V naši okolici so bili rojeni trije veleumi, namreč: Levstik, Stritar in Trubar. Dobro uro hoda od nas stoji znamenit grad Turjak, na nasprotni strani pa grad Ortnek, ki je sedaj razvalina.

Kajne, znamenito okolico imamo? Ali boste sedaj uganili, kje sem doma?

Pričakujoč odgovora Vas pozdravlja
Pavla.

Odgovor:

Ljuba Pavla!

Res iz znamenitega kraja si doma! Pa ni težko ugeniti, da se zove Tvoj rojstni kraj Velike Lašče. Levstik — Stritar — Trubar — veliki, slavni možje! Ker poznaš ta čestita imena, si se gotovo tudi že poučila o delu in zaslugah imenovanih veljakov. Pa nam o priliki lahko o njih življenju in delovanju kaj več poveš! To bo gotovo zanimalo »Zvončkove« bralce in bralke!